

El porcell

(ALDC, VI, 1405. El *porcell*)

Porcell, ‘porc petit’, (s. XIII) deriva del llat. PORCĒLLUS, dim. de PŌRCUS, que, en gascó, va donar *porcet* (pel tractament de -LL- > -t) i que es troba en cat. com a cognom importat, *Porcet* (cf. Veny, 1988 c); var. *porcell de llet* 77, 81, els dobles dim. *porcelli* 75, 80, 82 (-i < -INU) i *porcellet* 95, 102, 105, 137, 150 (-et < -ĪTTU) i el f. *porcella* 95.

Porc 60 coneix la var. sintagmàtica *porc bastard* 58 o, simplement, *bastard* 65, d’origen incert, i les var. dim. de formació romànica *porquet* (s. XIX) (i l’equivalent alg. *polquedu* 85 manllevat al logudorès *porqueddu*), *porquí* 35 i *porquetxí* 64. *Porcastre* 75, 152 deriva del llat. PORCASTER, on el suf. -ASTER tenia valor dim., amb les var. *porcastro* 70, 106, amb -o per diferenciar el m. del f., *porcaste* 79, 81, amb dissimilació de vibrants, i el dim., doble històricament, *porcastell* 76; *gallastre* 14, 16, 23, no recollit pel DCVB ni pel DECat, podria ser resultat d’una homonimització formal.

Godai (s. XIX) (també a la loc. 44) és d’origen incert, potser d’una arrel preromana indoeuropea BHUT- ‘engendrar; fornicar’ (cf. port. *bodallo/godalho*, asturià *igüedo*) amb el suf. dim. -ai (-all < -ACULU), com en *perdigai* ‘perdiu jove’; *godí* 73 podria haver-se format a partir d’un der. de **godaiol* > *godiol* → *godí*, i de **godin*, amb manteniment de la -n final del suf. -INU, tindríem *cotinc* 36, 37, amb ensordiment de la velar i la dental (pensem en l’onomatopeic *cotx*; veg. Riera-Eures/Sanjaume, 2010) i una [n] final velaritzada, [ŋ], com passa en punts gironins a propòsit del dim. -i(n); *cotinc* passa per malla al DECat però no al DCVB que també recull els der. *cotinar* i *cotinada*.

Nodris (s. XVII) procedeix de NUTRĪČŮ, der. de NUTRĪRE ‘alimentar, criar’. *Primal* 27, 38, 40, 44, 58, 86, 95, 103, 104, 109, 113, 118, 129, 133 deriva de *prim* ‘primer’ (< PRĪMU); der. *primalet* 40. *Baconet* 128, 140, 148, 153, 159 és un der. dim. de *bacó*; *marranxó* 109, sembla que de *marrà*, amb extensió semàntica; *camper* 12, 15, 19, 27, de *camp* (< CAMPUS); *averrat* 40, 41, de *verro* (< VĒRREM) amb el suf. dim. -at (< -ATTU), com *verreta* 111, f. del també dim. *verret*; *garrofi* 159 seria degut a la dimensió del porc (dim. de *garrofa*) (no sembla que a partir de *garri*, car el mot no pertany a aquesta zona); *guirro* 64 sembla d’origen onomatopeic, basat en la manera de cridar l’animal.

Gorri i *garri* tenen per base l’onomatopeia G-RR, que imita el gruny del porc, i, en forma dim., presenten

aquestes var.: *gorrino* 181, 186, *gorrino de lleit* 130, *gorrinet* 68, 83, 84, 125, 136-138, 142, 171, 186, *gorrinet menut* 131, *carrino* 47, amb ensordiment de l’oclusiva velar i centralització de [o] a partir de *gorrino*; *garrinet* 45 i *guarrinet* 177, des de l’interferit *guarro* ‘porc’. D’aquests vocables, *garri* i *gorri* tenen origen autòcton, però les var. *gorrino* (i potser alguns casos de *gorrinet*) constitueixen interferències del cast. *Mamelló* és un der. dim. de *mamella*, i *mamon* 116 (var. dim. *mamonet* 183), un manlleu al cast., com ho és *cerdo* (*cerdo xicotet* 157, *cerdo recín parit* 157, *cerdo setmanero* 178 o, simplement, *setmanero* ‘que té una setmana’ 183) i el dim. *cerdet* (*cerdet xicotet* 159, *cerdet gran* 159, *cerdet de cria* 190).

Igual procedència té el dim. del cast. o arag. *tocino* 25, 123, 135, *tocinet* (var. *to[θ]inet* 108, *tocinet de mamella* 143, *tocinet sagal* 145). Tenen a veure amb l’arag. *lliton xic* 94 i *llitonet* 87, d’un anterior **lleiton*, der. de *lleit* (< llat. vg. LACTE) > *llet*, i amb el cast. *letxal* 129, *letxar* 186, *letxó* 134, 178, *letxon* 139, *letxonet* 139, 164, der. de *leche*. *Cotxo* 67 es basa en la manera de cridar el porc i és l’origen de *cotxinet* 171, de dubtosa catalanitat, i probablement de les formes deglutinades *xinet* 172, *xinonet* 100 i *xinonet de llet* 100. *Borreguet* 132 i *borreguero* 149 són der. del cast. *borrego*, que prové de *borra* per la llana tendra que el cobreix.

L’alg. *aquisonjo* 85 és un manlleu al logudorès *okkisordzu* (< OCCISORIUS). Desconeixem l’origen de *freixenc* 108, afí a l’arag. *frexenco/frexengo*. Per a una més àmplia informació sobre *porc*, *gorri*, *tocinet*, *cerdet*, *cotxo*, *baconet* i *lliton*, veg. mapa 868.

Pel que fa a l’estructura morfològica dels mots, notem la freqüència dels dim. en relació amb la tendra edat del porcell (*porcell*, *porcelli*, *porquet*, *mamelló*, *gorri*, *garri*, *tocinet*, *cerdet*, etc.)

La distribució lèxica mostra una notable extensió de *porcell* (mall., men. i part sept. del Principat) i *porquet* (ara amb el val.); *garri* es troba en poblacions del cat. central, com *godai*, mentre que *gorri* prefereix el Matarranya i algun punt val., d’on degué passar a l’eiv.; el nouvingut *tocinet* ocupa punts de l’àrea nord-occ. i *cerdet* senyoreja el val., però amb l’antiga competència de *porquet*.

Són mots normatius, *porcell*, *godall*, *garri*, *godí*, *nodris*, *marranxó*, des del DOrt, 1917; *gorri*, des del DIEC₁, 1995.